

SLOVENIJA.

List 62.

V petik 3. velkiga Serpana

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petik. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Slavjani, Rumuni in Greki.

Dr. Neigebauer, bivši generalni konsul pruski v Valahii in Moldavi izreče v popisu teh dežel sledeče od zgoraj imenovanih narodov: Turški Slavjani se ločijo od drugih Turkam podverženih narodov poglavitno s tem, da nimajo plemenstva (žlahtnih). Pri njih prevlada demokratiški življenj, in zlasti ima v Serbii vsak kmet enako deležnost pri državnih naredbah.

Nasproti živi med Rumuni (Valahi) bogato plemenstvo vsred revniga ljudstva. V slavjanskih deželah ni toliko bogastva v mestih in pri posamesnih ljudeh, kakor v Moldavii in Valahii, pa tudi ni nobeniga uboštva.

Rumunski bojar si omisli francozke učitelje, ali pusti svoje otroke v Parizu ali v Švajci izrediti, za prosto ljudstvo pa ni nobenih šol, in ti, kateri ne znajo ne pisati ne brati, morajo delati in se potiti, da bi nekoliko mladih bojarjev znalo po rusko in po francozko se razgovarjati.

V manj bogati Serbii je dosti narodnih šol, bolj se reči zamore, da se viksi znanstva zanemarjajo, samo da bi se dovolj koristne vednosti med ljudstvom razširile.

Bogati Slavjan živi z ljudstvom in med ljudstvom, in nosi tudi njegovo narodno obleko, rumunski bojar se oblači po francoskim modnim žurnalom in se z vsakterimi evropskimi nečimernostmi obdaja vsred svojih polnagih služabnikov.

Nekoliko sto bogatincev še ni narod, in tudi se narod omikan imenovati ne more, kjer nekoliko sto ljudi izmed njega po francozko govori in gladke rokavičce iz Pariza nosi. Kakor se Rumun Serbu posmehuje, da ne zna načina viksigga sveta, ravno tako graja Serb nečimerniga valaškiga bojarja.

Ako spomnete bojarja na revšino prostiga ljudstva, vam odgovori, da ni drugači navaženo in da je per vsem tem srečno; ako ga spomnete na cunje, s katerimi se odeva, vam poreče, da je to njegova narodna obleka, od ktere de ono samo za noben kup odstopiti neče.

Vse drugači so turški Slavjani, in se ne dajo zaslepiti s likom poverhniga izobraženja, zato pa skušajo si prisvojiti časoma vse znanstva, ktere je Evropa dobila. Pri Slavjanih je mogoče, da bi izobraženje (omika) prešinilo vse verste ljudstva; ali ne pri Rumunih, kjer so samo gospodje in hlapci, in noben narod. Zato bodo oni tudi ravno kakor Poljaki povsod lahko ptujstvu se vdali, ker domorodnost celiga ljudstva ne prevzame.

Med Slavjani in Greki je narodno sovraštvo, ti unim izdajajo hondrokefaloi t. j. terdoglavci. Poglavitni razloček med obema narodoma obstoji v tem, da je Slavjan pošteni, Grek zvitiši. Boj Serbov s Turkam je bil pravičen, in neomadežvan z izdajo, kakor je bilo pri Grekih in Rumunih, in tudi ne z domačo vojsko, po kateri bi bili Greki skorej vse zgubili, če bi se evropski vladarji zanje potegnili ne bili.

Serbi so stali samotni v svojim boju za samostalnost, zakaj oni so bili pozabljeni v Evropi, njih zgodovina ni bila klasična in nobeno morje jih ni z ptujimi narodi sklevalo.

Po svojim osvobodanju so ostali Serbi zvesti svoji narodnosti, Greki so se pa bolj v šegah drugim Evropejcam približavati jeli. Napčnost in pregrehe Grekov izgovarjajo nekteri z njih stoletno potlaččenostjo, ali Serbi in Bulgari so bili še bolj potlačeni in zatirani, in nimajo teh napak, med tem ko stoje Rumuni, ki so svojo samostalnost vselej bolj od obeh unih narodov ohranili, v obziru na zadržanje na narnišji stopnji.

V Serbii je malo advokatov, med Greki jih je sila in pri Rumunih je vsak sam advokat. Ako poprašate, zakaj ni v Bukareštu ali v Jasch noben državno ustanovljen pravdosrednik, če prav je vsak, če ima le količkaj premoženja, v stanovitne pravde zapleten, se vam odgovori, da ni varno, svoje reči komu drugimi zaupati.

Iz vseh teh narodov so samo rojaki Slavjanov Turkam hude rane vsekali, in Slavjanov se tudi Turki zlo bolj boje kakor pa Grekov, če prav te hujsi sovražijo kot Slavjane.

Izmed drugih narodov imajo pri Turkih narmanj veljave Nemci; clo od nemškiga blaga nečejo Turki nič slišati, in ako se pospečati hoče, se to le pod francoskim ali angležkim imenom storiti mora.

Kardinal Mezzofanti, in ljudski jeziki.

V prvi polovici meseca Sušca t. l. je vidil Rim, z domačo vojsko znotraj razdražen in razpahan nesti moža k grobu, kteriga so samo štiri osebe, žlahta po kervi, spremljale.

Ali veste, ljubi bravci, kakšen mož je to bil? Porečete, mislimo človek, na katerim nič ležeče ni bilo; ker je brez vseh slavniš obredov, brez zvonjenja in petja, brez vse deležnosti v zemljo potisnjen bil. O nikoli! Vedite! To je bil Jožef Mezzofanti, kardinal rimskiga stola, narveči genij v človeških jezikih, kteriga je svet do današniga dne poznal. Zakaj pomislite, on je znal čez 40 človeških jezikov t. j. on je umel ne le brati, ampak tudi pisati in govoriti v toliko jezikih. Kakšen zares čudopolen apostolsk dar je to, ako pomislimo, kako močno se človeški jeziki med seboj razločijo.

De si je ta veliki duh ne le eno narečeje slavjanskiga jezika prisvojil — je reč gotova. Osebnost nam je znan duhoven iz Českiga, kteri pridši o veliki noči leta 1842 v Rim ni pozabil svoje spoštovanje izreči temu kinču znanosti in katolske duhovšine.

Prijazno ga kardinal v domačim (českim) jeziku pozdravi in sprejme, ali pri daljšim razgovorjanju mu v besedo seže in očitaje mu reče: „Hej! kako pa vi Čeh! mi rečete „oni“, ko se v knjigah vaših vsak vika!“

Glej! kako se je berž zoperno zdelo ušesu poznavca, na kar smo se mi, udavši se nemšini dozdej navadili in česar se odvaditi nečemo; tako se marsikdo za razžaljeniga ima, če ga Slavjan s serčnim „vi“ ogovori. Zares se ne morem smeja in obžalovanja zadržati, če se še marsikter čudi, da si mnogi gospodje od ljudi „vi“ reči puste.

Pri vsem tem je bil ta kardinal sama marljivost, milodarna ljubezen in ponižnost, ako

se je prigodilo, da se je kdo čuditi jel nad nenavadnim darom, s kterim ga je Bog okinčal, je berž besedo drugam obrnil, rekoč: „Ne besede store človeka velikiga, ampak dela njegove.“

In na tega moža, čigar slavo tudi protestanti zatajiti ne morejo, ni sedajni Rim nič porajtal, zakaj? Morebiti, ker je bil katolški duhoven? Zares! kjer so enkrat strasti razkačene in vžgane v fanatiško zoperstavo, nema umetnost in vera za človeka več nobene cene. Vemo nasproti, da so papeži tudi v tistih dneh, kateri se popisujejo kakor dnovi sredovekove temnosti, da so tudi takrat ceniti znali žlahtno in koristno prizadevanje človeškiga duha. Znajdbo tiska je v Italii narpopred Rim sprejel in podpiral; Leo X. je vmersimu Rafaclu sam krono na glavo položil. — —

De se zopet k jezikom vernemo, izrečem tu brez strahu svoje prepričanje, da nam ni narodnost nič ajdovskiga, kakor se je nam od več strani očitalo.

Kristus, izgled vsaktere popolnosti, je bil tudi izgled domorodne ljubezni in celo svojo moč kot človek je izročil in posvetil svojimu narodu, po kterim je bilo njegovo božje delo celimu svetu podeljeno. Le takrat se ajdovsko znamenje pri narodnosti pokaže, kadar narod sosede svoje tlači in zatira in kar sam zase tirja, drugim ne pripusti in jim odjemlje. Tako p. ko so Nemci (t. j. frankobrodski hegemoni) hotli, da bi Terst bil nemško pristaniše, Poznani nemška terdnjava, in Praga nemško vseučiliše, ali kadar so Madjari svoje slavjanske sosede s madjaršino terpinčili, takrat so zares po ajdovsko ravnali, in tudi pri nas imamo dosti izgledov taciga ajdovskiga ravnanja; ako pa mi Slavjani sebi želimo, in zdaj tudi po vsi pravici tirjamo, da bi se enakopravnost pravično čislala in godila v cerkvah, kanclijah in šolah — delamo po kersansko; zakaj mi delamo po vodilu Kristusovim: „Kar nečeš, da bi tebi drugi storili, jim tudi ti ne stori!“

Vse razločke narodnosti in jezikov pomiri cerkev. Zato so v začetku cerkve na binkoštni dan aposteljni govorili v vseh jezikih, da bi en duh, ena vera prešinila in pomirila razločene jezike in narodnosti, zato hvali vsaki jezik gospoda v cerkvi, in Rim je nežnočutno odzdavna priznaval vsaktero narodnost in še zdaj se 6. Prosenca v Rimu enkrat opravi darilo noviga zakona v različnih jezikih in se praznuje (ravno ta dan) slavnost jezikov, ktera je za kardinala Mezzofanti nar prijetniši bila, ker je on edini vse te narečja razumeti mogel! — de je pa cerkev v svoje altarne službe latinski jezik vpeljala, nam ni v škodo; s tem se pokaže njena edinost, njena nepremeljivost pri narveči živosti in delavnosti, s tem ne terpi ne narodnost ne vera, ker se učenje in pridganje v razumljivih jezikih opravlja.

Marsikdo, kteri narveč kriči za slavjansko liturgio, za nobeni cerkveni obred nič ne mara; in mnogi, kteri se slavjanski liturgii zoperstavljajo, pri tem ne mislijo na edinost sv. cerkve, ampak sovraštvo slavjanskiga jezika (t. j. kteriga se niso učiti hotli) skrivoma njih misli vodi.

(M. N.)

Terst na avstrijsko-slavjanski zemlji.

V dobi pretečeniga leta, v kateri je srednja Evropa od frankobrodskiga zbora še zdrav in krepak porod perčakovala, v tisti dobi, v kateri je če ne vse pa saj nemško ljudstvo avstrijskiga cesarstva v popolni zvezi z Germanijo svojo blaženost najti vpalo, med tem ko je močna stranka v Terstu le v zvezi z lombardo-benečanskim kraljestvom, ki se je za posilno posvojenje samostalnosti vzdignilo, srečo in blagost zagledati menila ino zavoljo tega tudi terdila, de Terst na taljanski zemlji leži — v tisti dobi se je bral v nemškem časopisu avstrijskiga Lloydja v 73. listu od 6. Aprila 1848 en sostavek z napisam; „Terst na Nemškem,“ v katerim se je pisavec perzadeval skazati, de je Terst le pod avstrijskim vladarstvom k pomenitvi prišel, de le v popolni zvezi z Avstrijo na dalje cveteti ino višjo stopnjo blagovitnosti doseči zamore. To in posebno pa resnica, de Terst ne leži na taljanski ampak na avstrijsko-slavjanski zemlji, je v sostavki zlo očitno dokazano. Menimo tedej našim slavjanskim bratom vstreči, ako poslovenimo imenovani sostavik.

Mesto Terst, kakor nas zgodovina uči, se je podalo pod vlado Avstrije v letu 1382. Ne zavupaje v nemočno zavetje patrijarha voglejskiga (Aquileje), zatirano od gospodljivih ino blagoželjnih Benečanov, si je radovoljno oblastnika izvolilo, od kateriga je vupalo z močjo in terdno voljo zabranjeno biti. Beremo dalje v starih pismih, kako vedno de so vladari Avstrije za blagostanje mesta skerbeli, mu važne predpravice dovolili, tako da se je pod cesarjam Karolam šestim do pomenostniga teržiša vzdignilo.

Gotovo nobena država ne zamore večji pravico na en del svojiga posestva dokazati, kot Avstrija na mesto Terst. Ono ni bilo z pravico močnejšiga nemočnimu odvzeto, ni bilo za ničemern denar od kakšniga blagoželjniga kneza prodano, ni bilo neradovoljna dedšina al ženitna dota kakšine knežje gospodične, ampak se je podverglo gospodu ne za to ker se ga je balo, ampak za to ker ga je ljubilo, si je izvolilo gospodarja ne za to ker je moralo, ampak za to ker je hotlo.

Ljubezen do taljanske narodnosti ni dobro mesto Terst ne v štirinajstim stoletju ne poznej čutilo. Brez dvombe ne bi bila benečanska republika darilo zavergla, katero je mesto Leopoldu pobožnimu z seboj storilo, ako bi se mu bilo ponudilo. Priložnost se pod brambo habastiga oroslana svetiga Marka podati je bila tudi potlej dana, tako v leti 1508, kadar Terst, od Benečanov po suhim in po morji obležen, jim je moral 15,000 zlatov za odkupšino plačati. Republika bi bila gotovo raji mesto ko zlate vzela, ampak taka ponudba ni ji bila storjena.

Vzrok de je mesto z Avstrijo deržalo, Italije se ogibalo je očiten. Avstrija ga je odobrotila, Benetke so ga zatirale. Ponosno mesto v močverah (lagunah) je gledalo zavidno na ponižno, pa se vzdigavajoče sosedno mesto. Hotlo je njegovim brodovam braniti po jadranskim morju jadrati, je začelo močno prepirati se, da bi Terščanam overalo, iz morja si sol pripraviti, iz morja, katero je prevzetna republika za svojo lastnino terjala. To je bilo le zavid bogatiga požeruha, kateri svojimu sosedu ne kruha ne soli ne poželi; mende so prečutile prebrisane glave „Signorie“, de bo enkrat dan prišel, ker se bodo lastni teržaški brodovi ponosno vozili memo otokoviga mesta, da bi kamene založnice mesta enkrat zaničovaniga terga, z brezkončnimi žlahtnimi zalogami napolnile?

(Dalje sledi.)

Avstrijsko Cesarstvo. Slovenska dežela.

Českim Nar. Nov. piše g. W. D. iz Tersta (po česko Trieste!), de je od dalmatinskiga veslarja na vprašanje, zakaj v svojim lepim jeziku ne govori, odgovor prejel:

„Gospodine! šta ću ga govoriti, kada car naš hoće da budeme Taliani ali Švabe.“

Zakaj pa, ga poprašja, kdo je rekel, de hoće naš cesar, de bi Lahi ali Nemci postali?

„Kako nebi, gospodine! kad je škole ovako naredio, te i gospoda častnici (uradniki) — ono su sve Taliani ali Švabe.“

Prosti veslar je v kratkim izrekel celo dozvajno nesrečo svojiga naroda. Škola in urad, to je ključ, ki našimu narodu usta odpre in k zavedenju samiga sebe pripelje. Narod, ki govoriti ni znal, ni mogel za svobodo skerbeti, in svoboda je laž, kjer ni operta in vterjena na zavednost in ponos naroda.

* Zastran prigodka, kteriga smo v 59. listu po Pražkim Večernim listu od Slovenije iz Pariza dobljene povedali, toliko pristaviti zamoremo, de se iz Ljubljane v Prago kakor v Pariz namenjene novine in pisma vselej le na Dunajsko pošto napotijo, zatorej se mora v Večernim listu omenjena pomota, ako se je zgodila, le Dunajskimu razpošiljavcu pripisati.

* Nekteri časopisi zopet pripovedujejo, de so ces. vojaki jeli na beneško mesto streljati. Kakor „Presse“ piše, je baron Metzburg na Dunaj princesel od Sardinie storjeni načert miru, ki še od nobene strani podpisan ni, in v katerim Sardinia našimu cesarstvu za odškodvanje ponudi 75 milijonov lir in 3 in pol milj. kot obresti, torej skupej 78 in pol milj. lir. Nič na to ne kaže, de bi se vojska ponoviti imela.

* Novice pišejo: Pravijo, de je unidan dva „dobra Krajnea“ na naglama božji žlak zadel, ko sta v Ljubljanskim nemškem časopisu brala, kako je gosp. minister Bach neke vradnike v Berni (Brünn) posvaril, rekoč: „Kako je le mogoče, de mora kdo 30 let vradnik (peömter) v slovanski deželi biti, pa vunder pri vsem tem ne slovanskiga znati (govoriti in pisati)! Pričakujem tedej, moji gospodje, de se boste ob kratkim naučili, kar ste dosihmal zanemarili.“ Minister Bach, ki je v delu tako čez in čez zakopan, de še ponóči počitka nima, se pri vsim tém pridno uči česki jezik, in je, nekemu vradniku, ki se je pritožil čez težki jezik, prav dobro pod nos dal, rekoč. „Jez bom česko v malo tednih dobro znal.“ — Slava tacimu ministru *), ki resno skerbi, de bojo jeziki vsih avstrijskih ljudstev svoje pravice tudi v kancelijah zadobili. Šole so zdej pri nas povsod dokončane, in veliki šolski prazniki so se začeli. Če pogledamo nazaj na šolsko leto, moramo reči; de se je, kar učenje v domačim jeziku vtiče, „vvod“ storil — prihodnje leto pa pričakujemo povsod po novi šolski napravi obširnišiga napredovanja, kakoršniga narodovnost terja. Drugo leto bomo mende tudi dobili zapisnike šolskiga napredovanja (perjohe) v domačim jeziku, de jih bojo mogli tudi kmečki stariši brati in zastopiti, kteri imajo nar več sinov v naših šolah. Saj mende perjohe družiga namena nimajo, kakor de so očitne pričje, kako so se učenci učili? — Gosp. Vertovcovi slovanski cerkveni govori so v natisu; 6. póla je že natisnjenih; v kakih 4 tednih bo celo delo slavniga govornika gotovo, katero je verli domorodec slovanskimu

* Posten časopis hvali ministerstvo in vsakteriga za dela, ktere so hvale vredne, kakor mu nasproti o priliki graje vredno delo očita, in Bog daj, de bi se pri nas nikoli vredništva tako ne spridile, de bi vse, kar od vikši oblasti dobriga in slabiga pride, enako iz gole opozicije černili in zametavali. To naj pomisli starokopitni hinavci *A v gnjusni Gracarici, ki se nad Slovenijo čudi, de je enkrat g. ministra Bacha pohvalila.

družtvu v podporo njegoviga denarstva blagovoljno podal.

Vesti iz Štajera. Bratje domorodci! čas žetve je: šolsko leto se k koncu nagiba. Dajte, da pohitimo na široko polje Slavjanstva, da s pazljivim okom pregledamo pridelano silje; dajte da se na rešeto dene rumena pšenica ino škodljiva luljka, naj se pšenica shrani v domače žitnice, luljka pak s plevami naj se verže na smetišče; dajte, da pogledamo, kdo je bil zvest, kdo nezvest služabnik Slave, naj vsaki v svojem času plačo po zaslužnju zadobi. Ne bojmo se ne malih, ne velikih, ne duhovnih ne posvetnih gospodov, če smo pravi domorodci, kateri ne obračajo čohje po vetru, kateri marveč vsigdar serčno neprestrašljivo govorijo, kar je resnica, kar je sveta pravica. Če nam serčnosti, poguma manjka, je naše rodoljubje červivo, mi smo bolehosti Slave vojaki, kateri še se gromatopov iz dalječine bojijo. Ljubljanski šekasti opravljivci po nemških časopisih raztrošujejo, da v Krajnskem ni več od 200 Slovencev t. j. domorodcov; jaz pak dvojim, jeli jih toliko po celoj Sloveniji, ker bi 200 pravih domorodcov s zjedinjenimi močmi gotovo boljši uspeh imelo, kakor ga do sadaj vidimo. Zložno sodelovanje pogrešujem. Sadaj pride en glas iz Istrije, ino ko se že več ne sliši, se zglesi kdo v Terstu, v Gorici; vse to odhrumi, in verli koroški domorodci izustijo krepke besedice, alj ostanejo glas vpijočega v puščavi; pozneje se čuje zopet na Krajnskem ino kadar neha se vzdiguje slaba meglica iz slovensko-štajerskih dolin, kder žalostna raja v pomanjkanju pogumnosti solze toči obžalovaje svojo nesrečo. Strašljivci smo, nismo pojмили duha sadajnosti, nismo razumeli glasa naše matke: serčno po poti pravice! — Bi li zjedinjeni glas vsih Slovencev tudi brez uspeha oddonel? Bi li se vsigdar vernemu narodu slovenskemu pravica, če jo pogumno in združeno zahteva, kratila? Če se puntarski Lahi, nezvesti Nemci poslužijo ustavnih pravic v našo škodo, jeli se mi ne smemo oglasiti po ustavnoj poti za svoje prirojene pravice, katere nikoga ne žalijo? Ptujci so nas zaslepili s besedami: dajte miru v sodajnim burnem času, ne delajte vladi novih zaderg..., da se oni laglje glasijo ino vse zadobijo, ker Slovence ne ve kaj prositi. Hočemo li mi kaj nevarnega, deržavi škodljivega prositi? Če mi za zjedinjenje vsih Slovencev prosimo, še le vladi iz stoterih zaderg pomagamo, ker joj kot zvesti delavniki močno podstavo nove Avstrie sostavljamo. Učeca se mladež je doma, sadaj bi se naj laglje podpisi za vseobčo slovensko prošnjo nabirali vkljub vsim nemškutarjem: gani se tedaj, komur je sreča mar prihodnega vnuka. —

Stopimo malo na slovenski štajer, ter se ogledajmo po lepih gorica, po prijaznih dolinah. Po polju oset, po hribih ternje — le malokaj pšenice, le malo lipic si upa hirasto rasti, ker se bojijo, da jih sovražna moč ne zaduši; tudi gerlicam nije prosto letati, ker jastrebi s bistrim očesom na njihovo letanje, s tenkim ušesom na vsaki njihov glas pazijo. — Bojim se, da smo le malo žita v domačih šolah pridelali ino ne vem, s čim se hočemo preživeti, če nam Bog hude letine pošlje, ker so žitnice prazne. V nekaterih krajih se niso obderževale šolske skupščine, sadaj je zavoljo tega na novo povelje prišlo od ministerstva (živilo!), nadjamo se tedaj, da se to koj zgodi ino gerda nemarnost popravi. Slabo znamenje to! Mislim, da bode žetva tudi slaba. Zdi se mi, da je čerhi bog med nami zavladal. — Po mlati vam hočem o tej reči obširneje pisati, ino gotovo bode marsikteri poimence skoz rešeto padel, da ga glava zaboli, če si pet ne zvine. —

Naši gg. kapelani dobijo vsako leto tri pitanja v raznih predmetih za vaje, kakor letos: a) razlaganje kerstnih obredov; b) ne-

varnosti, katere sadaj protijo kristjanski veri in blagostanju ljudi u obče; c) vzroki nemarnosti izobraženih ljudi pri sprjetju svetotajstva pokore ino pričesčenja.

Naš verli domorodec g. J. Ciringar je vse po slovensko izdelal, se ve, de prav marljivo (drugi si je po nemško prepisujejo), ino kaj se zgodi? Vganjajte domorodci! — Pismo je prijel, ne vem, jeli od samega vladika ali od duhovskega sveta v katerem ga kregajo — čujte, čujte! — v smisli pastirskega od 35 škofov v Beču izdanega lista, ter si prizadevajo, vbogega spisnika na pravo pot, na pot pokore, zavrnuti. Čigavo vero v samozveličavno nemščino je sila časov omajala, naj s kesanim sercam reče: mea culpa! ino brez vsega umstvovanja jo ima ponoviti, saj so nam jo duhovni očetje po tem takem na novo izgovorili. — Mati Slava! tako se ne vsahnejo tvoje solze!

Na pomenu temu ravnanju se ni nič kaj čuditi, ker ga v Gradcu ni korarja, kateri bi Slovenec bil, Slovence poznal ali ljubil, če ravno nam učenihi moži za to ne manjka. Eden izmed korarjev, rojen v Ptuju, se ve, da v nemškem Ptuju, ker se je lani na starem slavjanskorimskem zvoniku pol leta černo-rudeče-rumena zastava vijla, katero pak je v jesen o prihodu trumice Serezanov neki veter v neznani kraj, morebiti v Frankobrod zanesel, je moral izkazati, (?) da slovenski nezna, ker bi ga inoče drugi ne hotli med korarji. Je li se tedaj čuditi, če s nami tak ino še hujše ravnaajo?! — To priporočim vašemu „theologische Zeitschrift“ v prevdarak, kateri pritožbo, de se pri važnih njih enako zadevajočih dogodbah tudi na štajerske Slovence ne pomisli, za „grossartigen Unsinn“ derzi. —

Pri nas se nepovoljni glasi raznašajo, zakaj da se v bledej Ljubljani vse pobožne knjige v starem pravopisu še sadaj tiskajo, pravijo, de je neki visoki gospod temu kriv. Javite nam, prosim vas, brez odlaganja pravi vzrok. (Dobiček, Vr.) Poznam mnogo ljudi, kateri bi radi za se ino za druge take knjige kupovali, pa samo zavoljo bohoričice tega ne storijo.

Pri nas se nekteri duhovniki (da se Bog usmili!) protivijo sjedinjenju slovenskega dela sekovske škofije s labudskoj iz razlogov, katere bomo s njihovimi imeni v svojem času malo pregledali. —

V Mariboru je bila izpraznjena stolica učitelja v 4. redu. V razpisu se kaj ni omenilo zavoljo potrebe slovenski jezik znati. Ne vem še, smo li Nemca ali zanemarnega Slovenca dobili, iskrenega Slovenca po razpisu gotovo iskali niso. Tudi v latinskih šolah je ena stolica izpraznjena, bomo vidili, kako bo de našo dosadanjo (se ve, da nemško) šolsko svetovavstvo enakopravnost poštvavalo.

Konečno še eno kratkočasnico. Eden serrežan izmed Nužanovih čuvajev pride v Abdero (mislim, da še je bravcam Slovenije od lanjskega leta v spominu). En Abderit mu s vinam postreže. Napolnita si čaše ino početa napijavati:

A. Bog živi svetlega cesara!

S. Živio!

A. Bog živi Jelačića bana!

S. Gromovito živio!!

A. Bog živi austrijsko armado!

S. Živila!

A. Bog živi Madjare!

S. (dene časo na stran ino odvažno reče:) Bogme neču! —

*** 26. Julija 1849.

Štajerski rešetar.

Hervaska in slavenska dežela.

V Reki 16. Julija. Poglavarstvo v Reki je poslalo pismo na bansko svetvavstvo v Zagreb in na ministerstvo na Dunaj, de bi se v celim hervaskim Primorji na namorskih banderih ta šega vpeljala, de bi se gornji vogel na začetku bandera, kar se imenuje džak, z

hervaskim gerbam (Wappen) in našim trikorloram obdal, tako de bi vsako austrijsko bandero tudi hervaske barve v koti imeti moglo. Bansko svetvavstvo je že odgovorilo in k tem privolilo; od ministerstva se ni nobeniga odgovora. — Banski namestnik in mestopoglavar g. Bunjevac mora zgubljeno zdravje iskati in opusti okoli 26. t. m. Reko za nekaj časa. V uradu ga bo namestoval krepak mož in vreden rodoljub, Bakarski vicekapitan g. Vakanović. (Česk. Nar. Nov.)

Svitli cesar je postavil Jelačića bana za začasniga zapovednika nad slavonsko vojniško mejo ali granico, in mu je pridal ad latus generala gr. Koronini, ki bo namesti generala Dahlena, zanaprej predsednika vikšiga vojniškiga sodništva na Dunaju, hervasko-slavonsko general-komando vodil. —

Govori se, de bo Jelačić tudi poglavar serbske vojvodine. —

Bansko svetovavstvo je na prvi glas od velike nevarnosti, v kateri se Jelačić in njegova armada znajde, banu celo hervasko-slavonsko narodno stražo ponudilo s tem pristavkam, de se za-nj, če bo treba, tudi celi narod vzdigne. —

Südsl. Zeitung piše, de je umakjenje Jelačića pred močnim sovražnikom na desni breg Donave bolj zmagi podobno, ker bi bil drug general lahko celo armado pogubil. Jelačić se je zdaj pri Rumi vterdil in čaka na pripomoč, Kničanin je posedel in brani serčno Titel, Mošorin in Vilovo. Tudi Stratimirović se je k armadi na jug podal.

Česka dežela.

Radecky bode prejel iz Beraunskiga na Českim pismo (addresso), ki ima 4000 podpisov. Med imeni iz Trebniške občine, ktera je med drugimi za-njo v abecednim redu sledečimi občinami (srenjami) na prvem mestu, se najdejo tudi imena oseb, ki so skupej s sedajnim starim vitezam zrasli. Pismo je prav lepo spisano; na prvi strani je beseda česka, na drugi nemška, in je z rudečim žametam zvezano, na sredi taistiga se v srebernim polju bliši z poslačenimi čerkami naslov gr. Radeckiga. (P. N.)

Ogerska dežela.

Iz ogerskiga boriša nam uradne novine le toliko povedo, de je 27. p. m. glavni stan generala Haynaua v Ketskemet preložen bil. „Presse“ pak pove sledeče iz privatnih dopisov: de je Görgey s svojimi pri Tokayu reko Tiso prestopil, brez de bi mu bili branili bodisi tretji ruski oddelik, ki od Gyöngyös proti Miskolču marsira; ali nastopivna armada ruskiga generala Osten-Sacken, ktera čez Duklo in Košice proti Miskolču naprej stopa, ali ruska armada generala Grabbe, ki Görgeyu za herbtam napreduje. Ruski marsal Paskiević je imel 28. t. m. svoj glavni stan v Tissa Füredu, 11 ur od Debrecina.

Pervi oddelik austrijske armade pod Slikam, ki je imel Banu na pomoč iti, se je zdaj proti Ketskemetu obrnil, tako de austrijska poglavitna armada zdaj med Tiso in Donavo dela; general Nugent je mende že v Pečuh (Fünfkirchen) prišel.

Na severni strani Ogerske dežele se berž, kakor hitro Rusi odidejo, povsod trume Madjarov tu in tam nabirajo, kateri ceste nevarne delajo, in ki hočejo pod imenam „guerilla“ znano vojsko peljati. „Presse“ se močno pritoži, de so na Slovaškem cesarski komisarji sami Madjari, ki po stari navadi svojo madjaršino silijo, in tako ljudstvu zaupanje v poštenost vladarske besede siloma jemljejo, ktero se potlej lahko šuntarjem vdaja.

Iz Galicije ruski konjiki še neprenehama na Ogersko marsirajo. — V Pešti je zdaj del Šnejderjeve brigade.

Iz Bukovine se zve, de je 23. p. m. 6000 Madjarov z 5 štuki v Moldavo pridlerlo. General Möller v Jaseh je vse ruske

vojake skupej zbral, in še generala Grotenjelm v Erdelju za pomoč naprosil, de Madjare razbije.

General Grotenjelm je 22. p. m. Seklersko černo vojsko pri Szasregen potolkel in v Maros-Vaserhely zapodil, kjer mende Bem bolan leži.

Iz Oseka 29. p. m. Major Henriquez je poslal štafeto iz Pečuja našemu brigadirju Neustädteru, v kateri pove, de je ruska in austrijska armada Bajo (v Bački 6 milj od Zombora) vzela in de Perczel s nekoliko Madjari po Bački tava in priložnost iše, se Rusam vdati. Kničanin je strašno nabil Madjare pretečeni pondelj in vtorek; tudi to je banu berž naznanil. — Ban je pri Rumi tako terdno postavljen, de bi se zoper 100,000 sovražnikov branil. Pri Hegyesu je imel ban samo 7200 mož zoper 40000, in vender je armado še dosti srečno iz nevarnosti spravil. — (N. N.)

Madjarski deželni zbor se je zdaj v Segedinu sošel in je mende namesti republike zopet monarhio ustanoviti sklenil, samo se še prepirajo, ali bi krono sv. Štefana kakimu Koburgu, ali pa austrijskemu nadvojvodu izročili.

Dunajske novine povedo v uradnim sestavku, v katerim se pritožijo čez deležnost katolske duhovšine pri ogerskim puntu*) in njih zanemarjenje vere, in svete prisege zvestobe, de je svitli Cesar volitev Čanadskiga škofa za Erlavskiga velkiga škofa, fajmoštra Horvata za škofa v Čanadu in korarja Jekelfaluy za škofa v Cipsi overgel in vničil.

Ptuje dežele.

Nemška. V Berlinu je enkrat zopet obseda nehala in podstavne pravice, kakor jih pruska konstitucija zagotovi, so veljavo dobile. Nemci imajo zdaj dosti čez to govoriti, kje de je prav za prav njih centralna oblast, ker Prusi več nadvajvoda Joana kot mestovladarja (Regent) ne čislajo.

Laška. V Rimu se bo počasi spet vse v zaželjeni red povernilo. Veliko mest in vse dežele so spet Papežu podveržene; vse kar vladarstvo zadene, se v imenu sv. Očeta opravlja; vse znaminja puntarske vladije, postavim rudeče bandera itd. so odpravljene. 15. dan Maloserpana so v Rimu praznično obhajali povernitev pod Papeževo oblast. Zdej še manjka, de se Papež spet v svoje ljubljeno mesto Rim iz Gaete nazaj podajo.

Veliki vojvoda toskanski je zopet v Florence prišel.

Turska. Kakor smo že iz jugoslavj. novin povedali, je Bosna zlo razdražena, tako de se je v turškem Hervaskim že očitni punt vnel. Vzrok so novi davki. Začetnik te vstaje je neki Cerič (ali Kerič), mohomedanec iz Bužima, kateri je nekaj s dopovedovanjem in popisvanjem nepravilne turške vlade, nekaj z žuganjem že okoli 14,000 Bosnjakov na noge spravil; zatorej ne bo lahko Tahir-Pašu, kateri nad-nj z 30,000 vojaki gre, vdušiti punt, ker ljudstvo povsod s Ceričem derzi. — Dunajski časopis „Ost-Deutsche-Post“ priporoča našimu vladarstvu to dogodbo kot pripravno priložnost serca na jugu prebivajočih Slavjanov si nakloniti.

Angleška. V seji 21. p. m. v angležkim zboru se je govorilo od ogerskih reči; pri ti priliki je minister Palmerston rekel, de bode Austrija, ktere obstoj kot velike neodvisne države je evropska potreba, na vsaki način iz ogerske vojske škodo terpela; ako Madjari premagajo, ostané Austrija razcepljena; ako Cesar zmaga, si zlomi Austrija svojo desno roko in si vsadi drugo in veči polsko deželo; on (Palmerston) de bode, kadar bo čas prišel, k lepim poravnanju svetval.

*) Ako se ne bo izgovor taciga ravnanja iskal v napčno razlaganih besedah sv. pisma: vsaka moč od zgorej pride, in kdor se njenim ukazam protivi, se božjim ukazam zoperstavlja; de je ob nekim času madjarska moč na Ogerskim edina in sama bila, in de je ona škofam zoper praviga cesarja pridgovati ukazovala, je sploh znano.

Nepolitiški del.

Uvod u Krestomatijo.

Ivana Macuna.

(Dalje.)

§. 3. Pesništvo sploh (u občem).

Poezija u širjem zmislu je to, kar umetnost; vsak umetnik mora tedaj imeti poezijo u sebi: U vožjem zmislu pak je sposobnost, krasno ali idealno predstavljati po uzvišenih životopolnih besedah, in ker so lete besede ali govor tako umetno zložene, da bi lahko bile za petje, se poezija u letim zmislu imenuje tudi pesništvo.

Poezija ali pesništvo je tedaj govor nadahnjenega serca predstavljajoči nam slike nadčlovečanske in božanstvene, za katerimi se vbogo človečje serce zmiram hrepeni. Poezija je moč, ki brez kaksiga bodi drugiga namena uma nam kaže uzor (Ideal) človečanstva, in gledajočim leti uzor prikaže se nam stvaritelj vsiga krasniga, stvaritelj letiga sveta, kateri nasimu umu nigdar ne bo nazočen; poezija vse čutjenja u nas budi, in silno iz serca do serca sega. In ravno to pomeni stara pripoved o Orfeu, da je namreč on s petjem svojim divje in brezbožne ljudi umčil, vodil in izobražival.

Alj človek, ki to sliši, ali bere, nije nadzemalskiga, samo božanstveniga roda, zato jemlje umetnik in tedaj tudi pesnik za predmet (objekt) zemaljske in človeku dosegljive ali rezumljive reči, ki se mu zdijo tuga vredne in dostojne in ki so prilicne za razveseljenje, ganenje in uzignenje človečjega serca; in leti predmet obleče on u gdekako mikavno, krasno obleko, ob enem pak ga na toliko zviša, da se nam zdi oriaš (velikan), ali pak reč brez vsiga nedostatka. Kadar slišimo ali beremo pravo pesničko delo, se nam zdi, da smo u nekim prekrasnim svetu otročiči, gledajoči velikanske in uzvišene slike tuga sveta.

Zgorej bilo je že rečeno, da nije mogoče, iz samiga naučenja umetnik biti. To so že stari Gerki in Rimljani razpoznali; „poeta nascitur“ nam ne kaže nič kaj drugiga. In kar se tukaj od posamesnih pesnikov kaže, velja tudi od celih narodov. U narodu slavjanskem je očevitno nek čudnovit duh pesnički, ki ga je u malo kterim narodu. Poglej samo nekaj malo na polje slavjanskih narodnih pesem in boš vidil u Čebih, Poljakih in posebno u nas Jugoslavjanih množinu sadja najlepšiga, z katerim bo se težko kater si bodi drugi narod hvaliti zamogel.

Iz gori rečeniga pravila se nam kaže tudi to, da nije vsak za razsodjivanje del umetnih sploh in pesničkih posebe. Komu nije od naravi dano čutjenstvo posebno, bo si zastonj pri temu glavo belil.

§. 4. Kako se razdeli pesništvo?

Po gledišu, iz kateriga gledaš na pesništvo, ga lahko mnogoverstno razdeliš.

Ako gledaš na pesnika ali pevca, kateriga umotvor ti je serce ganul, je on lahko ali človek brez višje izobraženosti, ki tedaj se ne razločiva med bitnim, istinitim (wesentliches) in med nebitnim (unwesentliches) slučajnim predmetov letiga sveta, tedaj človek iz prostiga naroda; ali pak je človek od višje izobraženosti u raznih človečanstva znanostih. Tedaj imamo pesništvo 1. Narodno 2. Naučno, izobraženo. — Leta rezdelitev je posebno pri Slavjanih od velike važnosti ali čene, ker je u nas, ko že je gori rečeno, toliko najlepšiga sadu u narodnim pesničtvu, ki se more biti noben narod na svetu neima s takšim hvaliti.

Ako gledaš, kako pesnik svojo uzorno (ideal) misel prikaže, boš dobil razdelivanje u pesništvo 1. Znotrajno (subjektivno, po Šileru sentimentalno ali občutljivo) 2. Zvunajno, (objektivno, po Šileru naivno). — Vsak pesnik se u svojih umotvorih lahko peča več z notrajnim čutjenjem svojim, in clo kadar nam predstavlja gdekakšen predmet zvun samiga sebe, se z duhom čutjenja toliko napolni, da nam ga predstavlja čutljivo, ko da je leti predmet z njim eno in isto bitje bil. Leta poezija je tedaj prikazanje misli ali menenja pesnikoviga o tim predmetu.

Pesnik pak se tudi lahko druge ceste derži, in nam predmet, ki si ga je za pevanje izbral, za zvun sebe ležeciga predstavlja, in tako nam ga kaže objektivno, predmetno in u resničnim stanju.

Pesmotvori starih Gerkov in Rimljanov so malo da ni vsi zvunajni ali objektivni; noviji

imajo preveč znotrajnih. Gundulić in malo da ni vsi dalmatinski pesniki so bolj subjektivni, Kačić, Mušički in tako imenovane serbske nar. pesmi so objektivne. Ja mislim, da ne bo trebalo, besed tratiti z dokazom, de je poezija objektivna mnogo višje čene od znotrajne; ker u teku vekov se menjajo menenja ali misli o istim predmetu, predmet sam s bitnimi svojimi svojstvami pak stoji še nepremakljiv. — Znotrajna poezija se lahko zverže u sanjanje; zvunajna pak u brezčutljivost; težko je današnji dan pesniku čisto objektivnim biti.

Letimu razdeljenju (namreč u znotrajno in zvunajno) je podobno drugo, namreč u pesništvo staro klasičko in romantičko; alj leti razloček ne leži u znotrajni bitnosti poezije, ampak izvira iz teka vekov; in iz višje izobraženosti naših dob. Granica ali meja med njima je okol početka kristjanstva. Leti razloček je osnovan a. na menenjah in mislih stare, in kristjanske vere. Pri predkristjanskih narodih prezlato in globoko upanje in resnica, da bo nam po letem življenju drugo in lepše cvelo, še nije bilo tako razprostranjeno; pri nas je leta resnica najprostumu, neizobraženimu človeku živo u serce zapisana. Starodavni so si cilj in konec svojiga djanja u zemaljskem življenju mislili, mi pak svoj pogled svignemo iz letiga na drugi svet. Od tod izvira čaravno in nebesno čutjenje nedokončljive ljubezni, ki tolikokrat več na zagrobno, večno ko na tukajšnje začasno življenje gleda.

b. Na nesmiljenim gerdim sužanstvu pri starih od ene, in na slobodi večoj pri novih od druge strani.

c. Na različnim stanju in razmerah ženkiga spola pri starih in novih narodih.

d. Na višjoj izobraženosti današnjoj.

Ako pak gledaš na predmet, ki tuga pesnik prestavlja, ti premore on:

1. Najaviti gdekako znotrajno mu čutjenje svoje, in ker so takši pesmotvori ali name-njeni za pejenje ali se mar lahko pejejo, nje imenujemo pevne ali pevateľjne. Gerki pevahu nje k liri; zato so nje imenovali liričke.

2. Pripovedavati gdekaj pretekliga tako ko bi on takrat pri zgodbi nazočen bil. Tedaj nje imenujemo pripovedajoče; Gerki so nje imenovali *ποησις επιχρη* po besedi *επος* pripoved; in odtod imenujo noviji narodi leto pesništvo tudi epičko.

3. Premore on svoj umotvor tako vrediti, da se nam osebe delajoče predstavljajo, in pesnik se clo, bi rekel, skrrije; zato se imenujo pesmotvori delateljni ali činivni. Gerki so nje po besedi *δραμα* delati imenovali *δραμα* delo, čin.

Mnogokrat lete verste (Gattung) ni so na čisto razdeljene, ampak so tako zmešane, da se u malički pesmici vse tri znajdo. Takše pesmi, ako je ena versta v njih bolj očevitna od ostalih in poglavitna, se prištevajo leti versti, kar se p. pri romanci kaže; ako pak to nije, de bi se vidla ena poglavitna versta na njih, se mora napraviti se ena versta, in ta se imenuje

4. Smes, u kateri razdel se štejejo tudi pesmotvori, ki niso čista in sama poezija, ampak katerim je razun čutjenja ko namen ali cilj tudi podučavanje razuma bravcoviga.

(Dalje sledi.)

Knjiga splošnih deržavljanskih postav.

§. 608.

Zapustnik zamore svojiga dediča zavezati, de nastopljeno dedino po svoji smerti, ali v drugih odločenih primerlejih, drugimu imenovanimu dediču prepusti. Ta naredba se imenuje fidejkomisno namestenje. Fidejkomisno obseže molče občno namestenje.

§. 609.

Tudi stari zamorejo svojim otrokam, če so ravno taisti k sporočtvi nezmožni, le v obziru na tisto premoženje dediča ali namestniga dediča imenovati katero jim so oni zapustili.

§. 610.

Ako je zapustnik dediču prepovedal, čez zapustnino sporočiti; je to fidejkomisno namestenje, in dedič mora zapustnino za svoje postavne dediče ohraniti. Prepoved reč oddati ne izloči pravice čez taisto sporočiti.

§. 611.

Red v kateri imajo fidejkomisni dediči eden drugimu nasledvati ni nikakor okraten, če so vsi zapustnikov verstniki, se zamore taista na tretjiga, četertiga in še dalje raztegniti.

§. 612.

Ako taisti niso verstniki, ampak taki namestni dediči ki ob času storjeniga sporočila še niso rojeni; se fidejkomisno namestenje glede denarnih zneskov in drugih premakljivih reči do drugiga kolena raztegniti zamore. V obziru na nepremakljivo blago velja taisto le za prvo koleno; vonder se pri odločenju kolen le tisti namestni dedič šteje, ki je v posest dedine peršel.

§. 613.

Dokler primerlej fidejkomisniga namestenja ne nastopi, gre postavljenimu dediču pravica omejene vlasti, z pravicami in dolžnostmi vžitnika

§. 614.

Če je namestenje dvomljivo izrečeno, se ima tako razložiti, de se prostost dediča, z vlastnino ravnati manj ko je mogoče okradi.

§. 615.

Obče namestenje vgasne kakor hitro je postavljen dedič dedino nastopil; fidejkomisno pa če nobeniga poklicanih namestnih dedičev več ni; ali če primerlej odpade, za kateriga je narejeno bilo.

§. 616.

Zlasti pride nespametnimu storjeno fidejkomisno namestenje (§§. 608—609) ob svojo moč, če se dokaže, de je taisti ob času svoje poslednje naredbe pri zdravi pameti bil; ali če mu je sodnica zavoljo zadobljene rabe uma prosto oskerbovanje premoženja dodelila; in namestenje ne oživi več ako je ravno, pri ponovljenju nespameti sopet pod oskerbnika postavljen bil in med tem časam nobene poslednje naredbe storil ni.

§. 617.

Namestenje ki ga je zapustnik svojimu otroku ob času naredil, v katerim še naslednikov imel ni, vgasne, če je taisti naslednike, ki so dedvati zmožni, zapustil.

§. 618.

Fidejkomis (rodovinski fidejkomis) je naredba, po kateri se kako premoženje za vse prihodne, ali saj za več rodov, kot neoddatno blago rodovine izreče.

§. 619.

Fidejkomis je sploh ali pervorojenstvo, ali majorat, ali starasinstvo; po tem ko je njega vstanovik nesledništvo namenil, ali pervorojenimu starši verste; ali naj bližnišimu iz rodovine po kolenu, med več enako bližnimi pa staršimu po letih; ali zadnič, brez obzira na versto, staršimu iz rodovine.

§. 620.

V dvombi se popred primogenitura kot majorat ali seniorat; in ravno tako majorat popred predumi kot seniorat.

Nova staročeska knjiga.

Slavni profesor Hanka, pisatelj ruske, poljske, staroslavjanske gramatike, izmed kterih je poslednja (po rusko pisana) v Rusil v deržavne šole vpeljana, i. t. d. kateri je bil kraljo-dvorski rokopis našel, je zasledil zopet eno staročesko pesem 13. stoletja: „Prerokovanje Libuše.“

Die in Agram täglich erscheinende

Südslavische Zeitung,

welche die Gesamtinteressen aller iliro- (süd) slavischen Stämme vertritt und eine liberale Tendenz verfolgt, kann auch für die folgenden 5 Monate vom 1. August bis letzten Dezember sammt Postversendung mit 4 fl. 20 kr. oder für die folgenden 2 Monate August und September mit 1 fl. 44 kr. CM. bestellt werden. Die Abonnementsbriefe wollen unfrankirt, nur mit der Bemerkung, „Abonnementsgelder“ an die Expedition der südslavischen Zeitung gesendet werden. Jene p. t. Abonnenten, welche auf 5 Monate bis Ende Dezember pränumeriren, erhalten die Exemplare vom Monate Juli gratis.

Die Redaktion.